

1. SAMENVATTING INGEDIENDE ZIENSWIJZEN EN BEOORDELING ZIENSWIJZEN WINDPARK DEN TOL

Nr.	Datum en nr. brief	Betreft	Zienswijze	Reactie gemeente	Voorstel – wijziging bij vaststelling
1.	8-7-2013 13att02213	1.1 Voortvarende behandeling van aanvraag	Waarom is er al een anterieure overeenkomst afgesloten met de initiatiefnemers, voordat de gemeenteraad akkoord is gegaan?	In de anterieure overeenkomst is afgesproken dat de initiatiefnemers de kosten betalen die wij maken om het bestemmingsplan procedureel vast te stellen. Door de anterieure overeenkomst af te sluiten met de initiatiefnemers voordat de gemeenteraad akkoord is, heeft de gemeenteraad de zekerheid dat de initiatiefnemers hun financiële verplichtingen nakomen en dat wij geen kosten aan het project hoeven te maken. Ook als het project onverhoopt niet gerealiseerd zou worden na de wijziging van het bestemmingsplan.	De ingediende zienswijze geeft geen aanleiding om wijzigingen aan te brengen in het ontwerp bestemmingsplan.
		1.2 Aantasting uitzicht	De meerderheid van Netterden is tegen meer windmolens: het uitzicht is al flink aangetast door het project Papenkampseweg en de Duitse molens.	De landschappelijke studie, in het kader van het MER, geeft negatieve effecten voor het landschap weer, maar het ontwerp is wel in samenhang met het landschap ontworpen. In ons beleid wordt uitgegaan van het maximaliseren van de windzoekgebieden rond Netterden. In het gebied staan al windmolens aan de Duitse kant. Zoals de indiener van de zienswijze ook aangeeft, is het landschap hierdoor al verstoord, zij het dat een zorgvuldige inpassing van de turbines nodig blijft en daarom in het MER daaraan aandacht is besteed. Wij zijn van mening dat de concentratie en maximalisatie van de windmolens in dit gebied een juiste keuze is. De impact op het landschap op gemeentelijke schaal blijft hierdoor beperkt. Wij zijn ons bewust, dat veel mensen tegen dit windmolenpark zijn. Het initiatief is ontstaan vanuit lokale grondeigenaren. Er is naast tegenstand ook veel steun voor dit project.	
		1.3 Rendement windenergie	In windarme gebieden, zoals hier, kunnen windmolens alleen draaien met stevige subsidies.	Het is waar dat initiatiefnemers van windparken in Nederland subsidie nodig hebben om het windpark rendabel te kunnen maken. Dat gebeurt om de energievoorziening in Nederland te vergroenen en kansen te bieden aan vormen van duurzame energie die zelfstandig nog niet of lastig kunnen concurreren met de bestaande energiewinning met gebruik van onder andere kolen en gas. In Nederland wordt overal gebruik gemaakt van hetzelfde subsidiesysteem, namelijk SDE+. Dit is een landelijke regeling. Het is dus niet aan de gemeente om een verdergaand standpunt over nut en noodzaak van deze regeling in te nemen.	
			Het rendement is veel minder bij plaatsing in	De hoeveelheid opgewekte energie is inderdaad hoger in windrijke	

			windarme gebieden bij gelijke investeringskosten	gebieden, zoals in kustgebieden. Dat is dan ook de reden dat het Rijk met de provincies in Nederland heeft afgesproken dat de meeste windenergie wordt gerealiseerd in deze kustgebieden. De doelstelling van 6000 MW kan niet eenzijdig in de kuststrook worden gerealiseerd. Daarom heeft elke provincie haar taakstelling gekregen en dient er ook in de provincie Gelderland windenergie gerealiseerd te worden (230,5 MW in 2020), zij het minder dan in windrijkere provincies zoals Zeeland of Zuid-Holland. De windsnelheid in Den Tol is overigens vergelijkbaar met grote delen van het binnenland in Nederland. Ook aan de Duitse kant van de grens, waar veel windmolens energie opwekken, zijn dezelfde windsnelheden als bij Netterden.	
			Er is extra opwekkingscapaciteit nodig voor als het niet waait	Het is correct, dat er reservecapaciteit nodig is bij windenergie voor als het niet waait. Dit geldt overigens ook voor een kolencentrale, die in onderhoud is. Reservecapaciteit kan komen uit bestaande conventionele centrales maar ook uit andere duurzame bronnen, zoals zonne-energie.	
			Niet alle kosten worden genoemd in de plannen van Den Tol (reservecapaciteit, planschade, afbrekkosten). Wie betaalt dit straks?	De kosten van planschade worden door de gemeente verhaald op initiatiefnemers conform de anterieure overeenkomst. De afbrekkosten zijn voor de eigenaar van de windturbines. Voor de inzet van reservecapaciteit worden geen aparte kosten berekend. Dit is een onderdeel van het landelijke energiebeleid, waarvoor niet de gemeente maar het Rijk verantwoordelijk is.	
			De opbrengst (reductie in CO2 kton/jr) Den Tol zal veel lager zijn dan wordt voorgesteld.	Wij hebben geen reden te twifelen aan de berekeningen die in het MER worden gepresenteerd.	
		1.4 Alternatieve duurzame energie	Met andere goedkopere maatregelen is het ook mogelijk om CO2-reductie te behalen: bijv. zonne-energie en een energiebedrijf waarin burgers participeren.	Windenergie is één van de meest kosteneffectieve opties om duurzame energie op te wekken. Uit de meest recente berekeningen van ECN ten behoeve van de SDE-regeling blijkt dat de inschatting van de integrale kosten van windenergie op land varieert van 8,5 ct/kWh voor windrijkere locaties tot 9,6 ct/kWh voor minder windrijke locaties, terwijl bijvoorbeeld de genoemde optie zonne-energie uitkomt op 14,8 ct/kWh ¹ . Overigens zet de overheid in op een mix van productiemogelijkheden voor duurzame energie. Naast wind op land zijn in eerdergenoemde SDE-	

¹ Zie <http://www.ecn.nl/docs/library/report/2011/e11054.pdf> en

<http://www.agentschapnl.nl/sites/default/files/bijlagen/Kamerbrief,%208%20februari%202012,%20bevindingen%20en%20adviezen%20ECN%20en%20Kema%20over%20energie.pdf>

				regeling ook subsidies opgenomen voor andere mogelijkheden om energie duurzaam op te wekken, zoals zonne-energie en biogas. Voor wat betreft burgerparticipatie: Initiatiefnemers zetten in op burgerparticipatie.	
			Teken verzet aan tegen de plannen van Rijk en provincie t.a.v. windenergie en kijk naar andere alternatieven	Wordt voor kennisgeving aangenomen.	
2.	24-7-2013 13ink12881	2.1 Radarverstoringsgebied	Het is niet duidelijk of de oprichting van het windpark geen ontoelaatbare verstoring zal geven voor de radars van vliegbasis Volkel, Nieuw Millingen en Twente	Hiervoor is een toets uitgevoerd, waaruit is gebleken dat er geen problemen optreden, zie de toegevoegde brief van Defensie.	Het radarverstoringsonderzoek en de brief van het Ministerie van Defensie toevoegen als bijlagen bij het bestemmingsplan.
			Omdat er geen radarverstoringsonderzoek is uitgevoerd is het plan strijdig met regels in het BARRO. Vóór vaststelling van het bestemmingsplan zal een onderzoek moeten worden uitgevoerd of er moeten regels worden opgenomen, dat dit plaatsvindt bij de omgevingsvergunning.	Dit is nu wel uitgevoerd, er hoeven geen regels te worden opgenomen bij de omgevingsvergunning.	
3.	Per fax: 13-8-2013 13ink13841 en dezelfde brief per post 13-8-2013 13ink13925	3.1 Investering in deelgebied Natur schutzgebiet Hetter-Millingerbruch	Voor het betreffende gebied, dat direct aan Nederland grenst, loopt een groot project voor verbetering van het leefgebied van de weidevogels, waarin miljoenen euro's zijn geïnvesteerd. Deze investering loopt een groot risico als gevolg van de verstoring van weidevogels als het Windpark Den Tol wordt gerealiseerd.	In het MER en bestemmingsplan is nadrukkelijk rekening gehouden met (weide)vogels in dit gebied. Op basis van effectberekeningen en literatuur is geconstateerd dat de effecten beperkt zijn. Zekerheidshalve zijn mitigerende maatregelen opgenomen in de aanvulling op het MER.	De aanvullingen van de Passende Beoordeling en het advies van de Commissie m.e.r. opnemen als bijlagen bij het bestemmingsplan. Verder geeft de zienswijze geen aanleiding om wijzigingen aan te brengen in het ontwerp bestemmingsplan.
		3.2 Fouten in notitie beantwoording vooroverlegreacties, passende beoordeling en ecologische beoordeling	Per abuis is opgenomen dat instantie 9 niet heeft gereageerd, terwijl verderop de reactie wordt geciteerd.	Dit is een terechte opmerking: in de nota worden de instanties 9, 11 en 12 genoemd, als zouden deze niet gereageerd hebben. Dit moeten echter zijn de instanties: 6, 7 en 8.	
			In de notitie wordt het MAKO ten onrechte een maatstaf genoemd, terwijl het een Natura 2000 beheerplan is. Hierin staat een bufferzone van 1000 m voor windturbines. Het is niet juist dat in de passende beoordeling wordt gesteld, dat Duitsland een bufferzone van slechts 500 m aanhoudt.	De opmerking betreffende het MAKO wordt voor kennisgeving aangenomen. Voor de vraag hoe omgegaan moet worden met het Duitse Natura2000 gebied toetsen wij aan de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. Daarin staat de vraag centraal of er geen aantasting van de natuurlijke kenmerken zal optreden. Dit is specifiek, dan het hanteren van bufferzones, die slechts een adviesafstand zijn. Het MER en de aanvulling bevatten een uitgebreide studie hierover. De Commissie m.e.r. constateert in	

				haar toetsingsadvies dat het MER en de aanvulling op het MER voldoende informatie bevat over de gevolgen voor het Duitse Natura2000 gebied.	
			Pondera adviseert om contact op te nemen met de Bezirksregiering Münster: dit moet zijn Düsseldorf	Er is contact opgenomen met de Bezirksregiering in Düsseldorf.	
			In de ecologische beoordeling, staat dat de dichtstbijzijnde windturbine op 500 m zal komen. In de notitie beantwoording vooroverlegreacties staat terecht dat de twee meest zuidelijke turbines op slechts 265 en 300 meter zullen komen.	Dit was de ecologische studie van A&W, die destijds op basis van de eerste inrichtingsvarianten is gemaakt. De conclusie uit deze studie was, dat significante effecten niet zijn uit te sluiten. Daarom is een Passende Beoordeling opgesteld. Deze Passende Beoordeling van Arcadis bouwt hierop voort en geeft de verwachte effecten aan op basis van het voornemen zoals dat nu in het bestemmingsplan voorligt.	
		3.3 Afstand tot vogelrichtlijngebied Unterer Niederrhein	In de gemeente Emmerich wordt voorgesteld om een bufferzone van 1000 meter aan te houden voor windturbines. Het is absurd dat de gemeente Oude IJsselstreek windturbines op nog geen 300 meter van het Vogelrichtlijngebied toe staat. Verzocht wordt om tussen de grenspalen 705 en 718 in een zone van tenminste 1 km breed geen windturbines mogelijk te maken.	Hier gaan we niet in mee. Wij volgen de conclusies uit de Passende Beoordeling en de aanvulling daarop. Zie verder de beantwoording bij 3.2.	
4.	14-8-2013 13ink13844	4.1 Toetsing plan Windpark den Tol aan diverse visies op rijks-, provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau	De door de provincie geschetste visie, aanpak en aanbevelingen in de concept omgevingsvisie o.a. over "ruimtelijke ordening, draagvlak, kwaliteit leefomgeving", komen volstrekt niet overeen met de dreigende insluiting van Netterden door Windturbineparken. De Stichting heeft tegen de omgevingsvisie een zienswijze ingediend, net als 200 huishoudens uit Netterden, Wals-Wieken-Milt en Azewijn.	De provinciale omgevingsvisie waarnaar verwezen wordt, is momenteel nog in ontwerp. Het is een integrale visie, niet alleen op het gebied van de ruimtelijke ordening, maar ook voor waterkwaliteit en veiligheid, bereikbaarheid, economische ontwikkeling, natuur en milieu. Daarin wordt tevens geschetst dat Gelderland een ambitie heeft om een energietransitie te realiseren naar 14% duurzame energie in 2020, door middel van onder andere windenergie. In de (ontwerp) omgevingsvisie wordt een doel genoemd van 210 MW aan opgesteld vermogen voor windenergie in de provincie. Dit doel is inmiddels na overleg met het Rijk naar boven bijgesteld naar 230,5 MW. Gezien het huidige aantal MW aan opgesteld vermogen in Gelderland (36 MW anno 2011 ²) ligt er een forse	De aanvullingen van de Passende Beoordeling en het advies van de Commissie m.e.r. opnemen als bijlagen bij het bestemmingsplan. Verder geeft de zienswijze geen aanleiding om wijzigingen aan te brengen in het ontwerp bestemmingsplan.

² zie <http://www.agentschapnl.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/duurzame-energie-opwekken/windenergie-op-land/beleid/provinciaal-beleid>)

			<p>uitdaging om meer windenergie in Gelderland te realiseren. Daarbij kan het zoekgebied Netterden – en in dit geval Windpark Den Tol - een belangrijke bijdrage leveren aan de realisatie van de provinciale doelstelling uit de Omgevingsvisie, de met het Rijk gemaakte afspraken omtrent het in Gelderland te realiseren vermogen aan windenergie, en is tevens passend in onze doelstelling om de windzoekgebieden nabij Netterden maximaal te benutten.</p> <p>De Inspraak van de Stichting op het provinciale beleid wordt voor kennisgeving aangenomen.</p>	
		<p>In de Structuurvisie Wind Op Land (SWOL) wordt aangegeven dat er in 2020 een windturbinevermogen van 6000 MW op land aanwezig moet zijn, waarvan de provincie Gelderland 3,6 % moet bijdragen. Het is disproportioneel om het dorp Netterden door windturbineparken in te sluiten. Gezien de relatief geringe bijdrage in MW en de grootte van de provincie zijn er genoeg alternatieve plekken. Goede ruimtelijke ordening staat voor proportionaliteit, gelijkwaardigheid en draagvlak en dat laatste is in Netterden niet aanwezig gezien de gehouden enquête.</p>	<p>In de SWOL wordt een concentratiebeleid voorgesteld voor windenergie, om zo enerzijds geschikte gebieden voor windenergie optimaal te benutten en daarmee een grote bijdrage te leveren aan de energietransitie en anderzijds om gebieden die andere kwaliteiten hebben te vrijwaren van windturbines. Deze concentratiegedachte vinden wij op het schaalniveau van de gemeente Oude IJsselstreek belangrijk. Dit is met vaststelling van SV Oude IJsselstreek 2025 ook door de gemeenteraad bevestigd. Wij zijn van mening dat de concentratie en maximalisatie van de windmolens in dit gebied een juiste keuze is. De impact op het landschap op gemeentelijke schaal blijft hierdoor beperkt. Concentratie van windmolens heeft de voorkeur boven meerdere kleine parken. Energieopwekking zal in de toekomst steeds meer in het landschap zichtbaar worden door bijv. windmolens, biovergistingsinstallaties, zonneparken etc. Netterden is hierin geen uitzondering.</p>	
		<p>In diverse visies (o.a. Energiemix, Verdrag van Groenlo en Prioritair Programma Energietransitie is de volgorde van duurzame energie opwekking: zon, biomassa, wind.</p>	<p>Alleen met zon of alleen met biomassa worden de doelstellingen niet gehaald. Windenergie is hierbij nodig. Wij zetten voor de gehele gemeente in op zon, waar mogelijk. Verder lopen er binnen de gemeentegrenzen meerdere biomassaprojecten. Het rapport van DWA uit 2010 "Energietransitie naar een duurzaam Oude IJsselstreek" kwantificeert het potentieel voor duurzame energie opwekking in onze gemeente, zie³.</p>	

³ [http://gemeente.oude-](http://gemeente.oude-ijsselstreek.nl/milieu/duurzaamheid/beleidsplan_tijd_voor_nieuwe_energie_2012_tot_2020/beleidsplan_tijd_voor_nieuwe_energie_2012_tot_2020)

[ijsselstreek.nl/milieu/duurzaamheid/beleidsplan_tijd_voor_nieuwe_energie_2012_tot_2020/beleidsplan_tijd_voor_nieuwe_energie_2012_tot_2020](http://gemeente.oude-ijsselstreek.nl/milieu/duurzaamheid/beleidsplan_tijd_voor_nieuwe_energie_2012_tot_2020/beleidsplan_tijd_voor_nieuwe_energie_2012_tot_2020)

			<p>Wind inzetten als speerpunt van duurzame energie is een keuze, maar het bevoegd gezag heeft ook de verantwoordelijkheid om de gezondheid, het welbevinden, het prettig wonen, bewoonbaar houden van de leefomgeving en de waarde van het onroerend goed van eigen burgers te beschermen en te waarborgen.</p>	<p>In Nederland zijn hindernormen opgesteld op allerlei gebieden voor de leefkwaliteit (bijvoorbeeld voor geluid, slagschaduw, luchtkwaliteit, veiligheid). Uitgangspunt is dat als aan deze normen wordt voldaan, de leefkwaliteit voldoende gewaarborgd is. Dit project voldoet aan al deze normen. Voor windturbines geldt dat de wetgever ervoor heeft gekozen om de hindernormen, zoals geluid, slagschaduw, luchtkwaliteit en veiligheid, in algemene, landelijk geldende regels op te nemen (het Activiteitenbesluit). Bij de ruimtelijke inpassing van het onderhavige windpark hebben wij, mede op basis van de varianten die in het MER aan de orde zijn gekomen, beoordeeld of aan deze algemene regels kan worden voldaan. Dat blijkt het geval. Daarmee moeten wij, gezien doel en strekking van de betreffende algemene regels, ervan uitgaan dat de kwaliteit van de leefomgeving niet, althans niet op een onaanvaardbare wijze, wordt aangetast zodanig dat de goede bewoonbaarheid van het gebied niet langer gewaarborgd is.</p>	
			<p>Concentratie van windenergie wordt als overheidsbeleid genoemd. Deze argumentatie is niet van toepassing voor Windpark Den Tol, omdat de overheid dit principe hanteert op plaatsen waar het hard en vaak waait. Bij het concentratiebeleid geldt ook het "beleid van lijnen van windturbines". Daarbij wordt er vanuit gegaan, dat er in een zoekgebied geen windturbinepark aanwezig is. Bij Den Tol is dit niet het geval: rondom staan diverse windturbines.</p>	<p>Dit concentratiebeleid is van toepassing op parken van 100 MW of meer, waarbij het Rijk bevoegd gezag is. Het Rijk heeft in de (ontwerp) Structuurvisie Wind op Land gebieden aangewezen voor grootschalige windenergie. Deze gebieden zijn inderdaad mede aangewezen doordat het er hard waait. Dat is ook een van de redenen dat in minder windrijke provincies als Gelderland en Limburg dergelijke locaties voor grootschalige windenergie niet in het SWOL worden aangewezen (naast redenen als type landschap en ruimte). Het schaalniveau van dergelijke gebieden voor grootschalige windenergie is dermate anders dan bij Den Tol, zodat de vergelijking met het rijksbeleid niet opgaat. Dit geldt ondermeer voor het 'beleid van lijnen van windturbines' en het uitgangspunt dat er geen windturbines aanwezig zijn. Bij Den Tol wordt namelijk geen windpark voorzien van minimaal 100 MW, maar een windpark van een kleinere schaal.</p> <p>Het voorgaande neemt niet weg dat concentratie van windturbines overheidsbeleid is, met name op provinciaal niveau. Sinds het streekplan 2005 is het gebied, globaal aangeduid bij Netterden, aangewezen als zoeklocatie voor windenergie. De aanduiding van</p>	

			<p>dergelijke zoekgebieden heeft met name plaatsgevonden om te komen tot een concentratie van windturbineparken. In het toekomstige beleid in de omgevingsvisie van de provincie blijft de locatie bij Netterden gehandhaafd als een gebied waarbinnen geschikte locaties voor windenergie gevonden kunnen worden. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt tussen de Provincie en het Rijk, waarbij de provincie Gelderland zich verplicht om 230,5 MW aan windenergie te realiseren in 2020. Wij onderschrijven dit beleid respectievelijk de gemaakte afspraken omtrent windenergie in Gelderland en zijn van mening dat de concentratie en maximalisatie van de windmolens <i>op gemeentelijk niveau</i> in het gebied rondom Netterden een juiste keuze is.</p>	
		<p>Het aanwijzen van een zoekgebied wil nog niet zeggen, dat het een windgebied is. Indien het wel een windgebied is, dan zouden er geen turbines met een hoogte van 139 meter nodig zijn.</p>	<p>De Provincie heeft in haar ruimtelijke beleid terdege onderzocht welke gebieden in aanmerking komen voor de plaatsing van windturbines. Bovendien geldt: hoe hoger een windturbine is, des te meer energie gewonnen kan worden en hoe kleiner het aantal windturbines dat nodig is. Op verschillende plekken in Nederland worden projecten voorbereid met dit soort ashoogten.</p>	
		<p>Uitgangspunt bij de 4 zoekgebieden in de regio Achterhoek was de ontwikkeling van slechts 1 windturbinepark per cirkel toe te staan. Het gemeenteraadsbesluit uit 2004 sluit hierbij aan door alleen het Windpark Netterden-Azewijn te ondersteunen. Het negeren van dit raadsbesluit is in strijd met 'de beginselen van behoorlijk bestuur' en in strijd met de eigen stelling: 'het college baseert al haar handelen vanzelfsprekend op raadsbesluiten'. De reden om de Windpark Den Tol destijds af te wijzen als locatie was de grote impact op het dorp Netterden en het landschap. Dit is nog steeds aan de orde en is zelfs groter geworden door de Duitse windturbines en Windpark Netterden-</p>	<p>De vier cirkels in de Regio Achterhoek waren een methode met als doel windenergie verspreid in de Achterhoek te ontwikkelen. De methode van de vier cirkels heeft niet goed gewerkt. Van de vier zoekgebieden in de Achterhoek zijn er maar twee daadwerkelijk ingevuld (waaronder Netterden). Het doel windenergie in de Achterhoek ontwikkelen blijft wel van kracht. De gemeentelijke politieke inzichten rond duurzame energie zijn veranderd sinds 2004. Na 2004 zijn er raadsbesluiten genomen die uitgaan van het maximaal benutten van de zoekgebieden bij Netterden voor windenergie, zoals de vaststelling van de Structuurvisie Oude IJsselstreek 2025 op 12 mei 2011 en 'Tijd voor nieuwe energie', Beleidskader energie Oude IJsselstreek 2012-2020, vastgesteld op 23 juni 2011. Achterliggende gedachte is dat de energievoorziening duurzaam te maken groter is geworden.</p>	

		<p>Azewijn en de grotere windturbines. Redenen om op het raadsbesluit van 2004 te mogen vertrouwen.</p>		
		<p>Het argument noodzaak wordt aangehaald om in te stemmen met Windpark Den Tol. Dit is nogal voorbarig gezien het aantal zoeklocaties in de provincie en gezien het feit, dat er op regionaal niveau ook nog geen windturbinepark in ontwikkeling is.</p>	<p>Zie de bovenstaande beantwoording onder 4.1, waarin is onderbouwd waarom wij voor concentratie van windenergie kiezen.</p>	
		<p>De provincie heeft haar bevoegdheid met betrekking tot de MER-procedure en vergunningverlening overgedragen aan de gemeente. Als argumentatie wordt "zorgvuldigheid" genoemd. Deze is juist nodig omdat hier wordt afgeweken van het vigerende streekplan 2005.</p>	<p>De provincie heeft haar bevoegdheid bij de gemeente neergelegd, maar is inhoudelijk bij de totstandkoming van het bestemmingsplan en MER betrokken. Ongeacht wie het bevoegd gezag is: de gemeente of de provincie, er zal altijd sprake moeten zijn van een zorgvuldige procedure.</p>	
	<p>4.2 Afstandsnorm van 4 km en visuele interferentie</p>	<p>In het vigerende streekplan 2005 wordt een 4 km afstandsnorm gesteld tussen windturbineparken. Er is geen versoepelingsargumentatie opgenomen om niet te hoeven voldoen aan deze norm. Als versoepelingsargument wordt het in samenhang met elkaar ontwerpen van windturbineparken genoemd, zodat een begrijpelijk en rustig ruimtelijk geheel wordt gecreëerd en er geen visuele interferentie ontstaat. Volgens de studie Duurzame energie Regio Achterhoek is dit in de praktijk onmogelijk. Alleen op grote hoogte kunnen windturbines optisch als 1 park worden ervaren en gezien, maar niet door de bewoners van Netterden, die tussen 3 windturbineparken zitten opgesloten. Het is pas na realisatie van Windpark Netterden-Azewijn mogelijk om een inschatting te maken van de cumulatieve effecten van 3 windturbine-</p>	<p>De afstand van 4 km uit het vigerende streekplan is een criterium dat gehanteerd wordt als generieke invulling van het belang dat visuele interferentie dient te worden voorkomen. Het streekplan sluit echter niet uit dat dit belang op een specifieke locatie ook op kortere afstand veilig gesteld kan worden. Hierover hebben wij intensief overleg gevoerd met de provincie. Er is onderzoek gedaan naar de landschappelijke inpassingmogelijkheden van het nieuwe windpark, met name in samenhang met windparken die op een kortere afstand gelegen zijn. De provincie heeft op basis van dit onderzoek kunnen instemmen met de gekozen locatie. Wij zijn dan ook van mening dat er ter voorkoming van visuele interferentie geen sprake is van een absolute afstandsnorm van 4 kilometer, maar aan de hand van locatiespecifiek onderzoek in dit geval een kortere afstand kan worden gehanteerd. Het generieke criterium van 4 kilometer is bovendien niet overgenomen in de provinciale ruimtelijke verordening en in zoverre dus geen harde eis voor het bestemmingsplan dat voor windpark Den Tol wordt opgesteld. Zoals al opgemerkt, is wel door middel van onderzoek gestreefd naar een begrijpelijk en rustig ruimtelijk geheel en het voorkomen van interferentie. Dit streven is</p>	

		<p>parken rondom Netterden.</p>	<p>terug te lezen in het MER in hoofdstuk 4 en de alternatieven zijn hierop getoetst, waarbij er onderscheid is gemaakt in de positie van de waarnemer. Deze is namelijk bepalend of samenhang kan worden waargenomen of niet. Noemenswaardige cumulatieve effecten zijn in het MER onderzocht en dus ook de cumulatie met de Papenkampseweg. In overleg met de initiatiefnemers zijn aanvullende visualisaties gemaakt, die laten zien dat vanuit Netterden geen sprake is van "opsluiten". Deze visualisaties zijn te zien op de website: www.windparkdentol.nl onder het tabblad "animatie film".</p>	
		<p>Vanuit de factoren 'visuele interferentie' en 'rust' is het een logisch gevolg en vereiste om gelijke windturbines als in het Windpark Netterden-Azewijn te kiezen. Aangezien er meer windmolens rondom Netterden staan en het niet wenselijk is om veel verschil in draaisnelheid te hebben, pleit het ervoor om aan te sluiten bij de windturbine karakteristieken van Windpark Netterden-Azewijn.</p>	<p>Hoewel het klopt dat gelijke windturbines voor rust zorgen zijn er overwegingen om dit niet verplicht te stellen voor Windpark Den Tol. De voornaamste overweging is dat het zoekgebied geen optimale elektriciteitsopbrengst genereert met dezelfde windturbines als bij windpark Netterden-Azewijn. Grofweg is de elektriciteitsopbrengst van één windturbine in windpark Den Tol gelijk aan de opbrengst van twee (kleinere) turbines aan de Papenkampseweg. Daarnaast wordt het effect op de rust door verschil in draaisnelheid ook niet dermate groot geacht dat hier extra regels voor moeten worden opgenomen in het bestemmingsplan. Het nominale toerental van de Papenkampseweg zal tussen de 15 en 20 zijn en van Den Tol tussen 12 en 15.</p>	
		<p>In de ter inzage gelegde stukken staat: "de 4 km norm staat enkel in de structuurvisie, maar niet in de provinciale verordening. Hierdoor is het mogelijk om in specifieke situaties van de 4 km norm af te wijken. Dit kan gedaan worden door Windpark Den Tol in samenhang met Windpark Netterden-Azewijn te ontwikkelen. Hiertegen wordt bezwaar gemaakt. In de provinciale verordening had juist moeten staan, dat er van mag worden afgeweken. Nu dit er niet staat, geldt de harde eis van 4 km uit de structuurvisie zonder versoepelingsargumentatie. Deze is zo</p>	<p>Wat betreft de samenhang tussen de ruimtelijke verordening Gelderland en het bestemmingsplan verwijzen wij naar artikel 4.1 Wet ruimtelijke ordening. Een bestemmingsplan moet voldoen aan de regels die in deze verordening aan de inhoud van een plan zijn gesteld. Alleen als daarin een verbod is opgenomen ter zake van bepaalde activiteiten, komt de vraag aan de orde of daarvan door middel van een ontheffing kan en mag worden afgeweken. Er is in de ruimtelijke verordening Gelderland echter geen verbod opgenomen om door middel van een bestemmingsplan windturbines toe te staan in het gebied nabij Netterden. Evenmin is daarin bepaald dat zulke turbines niet zijn toegestaan op een afstand kleiner dan 4 kilometer van een bestaand windpark. Verder verwijzen wij naar de beantwoording onder 4.2 eerste</p>	

		duidelijk, dat voorwaarden opnemen in de provinciale verordening niet nodig is.	punt.	
	4.3 Visualisatie	<p>De huidige visualisaties bij de ter inzage gelegde stukken zijn onvoldoende:</p> <ul style="list-style-type: none"> * er dient sprake te zijn van 3D-visualisaties, waarbij alle Duitse windturbines, Windpark Netterden-Azewijn en Windpark den Tol visueel zichtbaar worden gemaakt. * de huidige visualisaties beperken zich tot Nederlands grondgebied. Visuele interferentie houdt niet op bij de landsgrens: zeker niet voor Netterden. 	<p>Er is een visualisatie gemaakt vanuit Duits grondgebied (fotolocatie I in bijlage 5 van het MER). Daarnaast zijn ook zichtbaarheidskaarten gemaakt, waardoor een 3D-model niet nodig wordt bevonden.</p> <p>Door de initiatiefnemers zelf zijn vervolgens aanvullende visualisaties gemaakt. Deze zijn in te zien op www.windparkdentol.nl onder het tabblad "animatie film". Daarin zijn alle molens rondom Netterden geprojecteerd.</p>	
		<p>De 5 windturbines ten zuiden van Netterden worden niet betrokken in de analyse van visuele interferentie. Verder wordt gemeld, dat er geen plannen zijn voor Duitse windturbineparken in de grensstreek met Netterden. Dit is wel het geval: In de raadscommissie van Emmerich en de Rheinische Post wordt vanaf 2011 gesproken en geschreven over méér Duitse windturbineparken.</p>	<p>De 5 windturbines ten zuiden van Netterden zijn wel meegenomen in het MER bij het aspect landschap, zie 10.3.2 van het MER.</p> <p>Er zijn geen formele aanvragen bekend voor nieuwe Duitse windturbineparken in de grensstreek met Netterden, die voldoende concreet zijn om meegenomen te worden in visualisaties en andere effectberekeningen. De Stadt Emmerich is bezig met het opstellen van beleid voor het aanwijzen van gebieden, waar windmolens zijn toegestaan. Dit beleid bevindt zich nog in een voorbereidende fase.</p>	
	4.4 Economische haalbaarheid	<p>Er wordt gemeld, dat er sprake is van 'financiering door private partijen. De gemeente Oude IJsselstreek draagt financieel niet bij'. Als de gemeente wordt genoemd, dat moet ook de provincie Gelderland en AGEM worden genoemd. Verder is het zaak om details te vermelden van de 'private partijen' in het bijzonder van participanten anders dan de initiatiefnemers. Dit om derden de economische haalbaarheid en integriteit te kunnen toetsen en beoordelen.</p>	<p>De economische haalbaarheid van het project is primair een zaak voor de initiatiefnemers. Dat betekent evenwel niet dat wij daarnaar geen onderzoek hoeven doen. Dat onderzoek is geschied in het kader van het MER dat ten behoeve van dit bestemmingsplan is opgesteld. Initiatiefnemers hebben, vanwege de vertrouwelijkheid van de betrokken gegevens, hun business case mondeling in bijzijn van de gemeente toegelicht bij de Commissie m.e.r. Als aanvulling op de toelichting bij de Commissie m.e.r. is aan de initiatiefnemers gevraagd een accountantsverklaring te overleggen. Deze zal aan de stukken worden toegevoegd.</p> <p>Tot nu toe hebben wij, noch AGEM en de provincie financieel</p>	

			<p>bijgedragen aan het project. Initiatiefnemers spreken wel met de provincie Gelderland over financiële steun in de studiefase.</p> <p>Initiatiefnemer is overigens Windpark Den Tol exploitatie BV. Deze bestaat uit acht lokale agrarische families en Windunie Development BV., een bedrijf behorende bij de Coöperatie Windunie UA.</p>	
		<p>Bij economische haalbaarheid dient ook gekeken te worden naar de ligging van zoekgebieden en alternatieven ten opzichte van bestaande energie infrastructuur. Dit om extra kosten en milieueffecten van de aanleg van nieuwe infrastructuur te voorkomen. Er wordt niet inzichtelijk gemaakt wat het verlies aan energie is door het lange transport naar het 5 km verderop gelegen tussenstation.</p>	<p>Dit is een zaak van de private partijen en Alliander als netwerkbeheerder.</p>	
		<p>In de stukken wordt gesteld, dat de terugverdientijd van de energie voor de productie, bouw, installatie en ontmanteling van een windturbine 3 tot 6 maanden bedraagt en de terugverdientijd van de CO2-uitstoot 4 tot 9 maanden. Uit praktijkonderzoek blijkt, dat de terugverdientijd van CO2-uitstoot en energie tezamen 23 maanden is. Er is 13 % van de totale draaitijd nodig om de 'foot print' te compenseren.</p>	<p>Ondanks dat niet duidelijk is welk onderzoek wordt bedoeld waaruit zou blijken dat de terugverdientijd van energie en CO2 23 maanden is, wordt het ook in het onderzoek uit de zienswijze dus ruim terugverdiend. In het MER (pagina 122) is aangegeven dat een windturbine energetisch wordt terugverdiend in 3 tot 6 maanden en de CO2-uitstoot in 4 tot 9 maanden.</p>	
		<p>Het CPB stelt in haar rapport over de 'KBA Structuurvisie 6000 MW Windenergie op land', dat uitstel van genoemd project met 5 jaar maatschappelijk gezien de beste optie is. Het CPB stelt, dat elke uitbreiding van de productiecapaciteit van wind op land tussen nu en 2020 verliesgevend is. Om die reden zou er ook geen bestemmingsplan voor de bouw van windmolens meer moeten worden aangepast binnen de termijn van 5 jaar.</p>	<p>Het CPB gaat in haar rapport niet in op concrete projecten zoals windpark Den Tol, dus van uitstel is hier geen sprake. Verder ziet de Minister het CPB rapport ook als ondersteuning voor zijn beleid (zie beantwoording Kamervragen tijdens het AO Energie d.d. 20 juni 2013). De Minister constateert ook dat het ruimtelijk proces tot besluitvorming en bouwen zo lang duurt, dat er nu al hard doorgewerkt moet worden om in 2020 6000 MW wind op land te hebben.</p>	

			<p>Verder is uit het rapport van het CPB gebleken, dat de redenen waar het bij de bouw van windturbines om was te doen achterhaald en niet legitiem zijn. Het rendement van wind zou te hoog kunnen zijn aangehouden. Dit geldt zeker voor Netterden waar de windsnelheden het laagst van de provincie zijn.</p>		
			<p>In de ter inzage gelegde stukken staat "door de wijziging van het subsidieregime is de noodzaak om grotere en hogere windturbines te realiseren op deze locatie". Dit bekrachtigt de stelling, dat windturbines op subsidie draaien. Daarnaast bevestigt deze opmerking, dat deze locatie een windluw gebied is. Subsidiebeleid mag nooit aan de basis staan voor de keuze van een locatie en inrichting van een windturbinepark.</p>	<p>Deze stelling geldt juist andersom: Eerst wordt er een planlocatie met een inrichting ontworpen, daarna kan subsidie worden toegekend voor een project. Wijzigingen waarop wordt gedoeld betreffen verlaging van subsidies. Dat betekent dat het windpark in hoge mate op eigen benen moet staan.</p>	
			<p>Er wordt geschreven over een elektriciteitsproductie gelijk aan het jaarlijks elektriciteitsverbruik van 23.316 huishoudens: 81.606 MWh per jaar en 47 Kt CO₂-reductie. Voor de gemeente Oude IJsselstreek strookt dit niet met de stelling "Zelfvoorzienbaarheid op het gebied van duurzame energie": het overstijgt het werkelijke aantal huishoudens. Bovendien zijn de cijfers uit 2010 verouderd door de economische crisis en bijv. de vergrijzing.</p>	<p>Het totaal aantal huishoudens volgens het CBS is 16.561 (2012). Het windpark zal naar verwachting dan ook meer duurzame energie leveren dan dat de huishoudens in de gemeente Oude IJsselstreek gemiddeld per jaar gezamenlijk verbruiken. Echter gebruiken niet alleen de huishoudens elektriciteit. Ook bedrijven, industrie, vervoer en openbare voorzieningen nemen elektriciteit af. Daarnaast moet het aardgasgebruik ook meegenomen worden als energiebron. Uit 'Tijd voor nieuwe energie', Beleidskader energie Oude IJsselstreek 2012-2020, is af te leiden dat realisatie van de doelstelling van het Akkoord van Groenlo in 2020, namelijk 50% CO₂-reductie ten opzichte van 1990, betekent dat nog meer dan 47 kton CO₂-reductie, waar het windpark Den Tol naar verwachting voor zorgt, plaats dient te vinden. Voor kwantitatieve gegevens wordt verwezen naar het rapport van DWA (zie voetnoot 3 bij 4.1).</p>	

	4.5 Planschade	<p>De economische haalbaarheid wordt bepaald c.q. beïnvloedt door planschade. Dat er hier sprake is van planschade is duidelijk, zeker gezien de cumulatie met het andere windmolenpark. Stichting Tegenwind heeft de bereidheid tot het indienen van planschade geïnventariseerd en 200 'intentieverklaringen aanvraag planschade en verlaging WOZ-beschikking t.g.v. Windpark Den Tol' bij de gemeente ingediend. Er zijn ook al een vijftigtal WOZ bezwaarschriften ingediend.</p>	<p>Alle indieners van een intentieverklaring hebben bericht ontvangen, dat een aanvraag om planschade nu nog niet aan de orde is, maar pas als er sprake is van een onherroepelijk bestemmingsplan. Verder hebben de initiatiefnemers een planschaderisico-analyse laten opstellen en de uitkomsten hiervan meegenomen in de business-case en desondanks geconstateerd, dat er sprake is van een economisch haalbaar project.</p> <p>De WOZ-bezwaarschriften zijn nog in behandeling. In november vinden hoorzittingen plaats en vóór het eind van het jaar zal hierover en besluit worden genomen.</p>	
		<p>Er wordt gemeld, dat er een anterieure overeenkomst met de initiatiefnemers is afgesloten onder geheimhoudingsplicht. Waarom dit zo is, is raadselachtig, onverstandig en ondemocratisch.</p>	<p>In de anterieure overeenkomst zijn financiële afspraken gemaakt tussen ons en de initiatiefnemers. Hierin is ook concurrentiegevoelige informatie opgenomen. De initiatiefnemers worden, met name bij de uitvoering van het project en de daaraan voorafgaande overeenkomsten, onevenredig benadeeld als deze overeenkomst en achterliggende rapporten openbaar zouden worden gemaakt.</p>	
		<p>Omdat de initiatiefnemers van Windpark den Tol hebben gekozen voor meer dan één Besloten Vennootschap, maakt de kans dat de gemeente de planschade uiteindelijk zelf betaalt, groot en realistisch.</p>	<p>De BV-structuur die bij Windpark Den Tol is ingericht is navolgbaar en opvraagbaar bij de Kamer van Koophandel.</p>	
	4.6 Type windmolen	<p>De Stichting maakt bezwaar dat er slechts de masthoogte, diameter van de rotorbladen en het vermogen van de turbine wordt vastgelegd in het bestemmingsplan. Het volgende zou ook moeten worden vastgelegd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de mastvorm - de geluidsbelasting - de vermogenskarakteristiek - het aantal, de vorm en eventuele opdruk op rotorbladen - de draairichting van de rotorbladen. <p>Door het ontbreken van de windturbine karakteristieken is toetsing voor de omgevingsvergunning</p>	<p>De details voor de windturbines worden vastgelegd in de omgevingsvergunning en toetsing van de eigenschappen die in de zienswijze worden genoemd is daarbij mogelijk. Daarnaast staan er in de Welstandsnota ook criteria waar de windturbines aan moeten voldoen.</p> <p>Het MER maakt als bijlage onderdeel uit van het bestemmingsplan. Milieustudies in het MER geven de maximale effecten weer waarbinnen de omgevingsvergunning moet worden verleend. Voorts gelden ter zake van de milieu-effecten, waaronder geluidbelasting van de turbines, algemene regels in het Activiteitenbesluit. Daaraan kan worden voldaan. Naast deze regels bestaat geen ruimte om in het bestemmingsplan andere (strengere) geluidsnormen op te leggen.</p>	

		niet mogelijk.		
		De Stichting verzoekt tot het opnemen van maatwerkvoorschriften m.b.t. geluid als gevolg van cumulatie van windturbineparken.	Dit is niet nodig, aangezien de windparken elkaar niet beïnvloeden zoals in het geluidonderzoek is aangegeven. Bovendien komt het opnemen van maatwerkvoorschriften in het algemeen niet aan de orde bij de vaststelling van een bestemmingsplan.	
		Als de reden voor het niet opnemen van een type is, dat er als gevolg van voortschrijdend inzicht gekozen wordt voor een ander type, dan doet dit afbreuk aan de verrichte onderzoeken.	De voorwaarde bij deze keuze is dat het gekozen type altijd binnen de grenzen van het bestemmingsplan blijft.	
	4.7 Toerisme en recreatie	Op basis van bestaand onderzoek zou er geen noemenswaardige invloed op recreatie en toerisme zijn rond of nabij Netterden. Aangezien toerisme en recreatie een speerpunt is van de gemeente, is een gedegen onderzoek ter plaatse noodzakelijk en kan niet worden volstaan naar onderzoeken uit het verleden.	Er bestaat naar onze visie geen aanleiding om aan te nemen dat toerisme en recreatie effect ondervinden van de windturbines. Dit is in het MER in hoofdstuk 9 onderbouwd.	
		Er worden voorbeelden aangehaald dat de invloed op toerisme en recreatie positief kunnen zijn. Hierbij gaat het om windturbineparken aan de kust met windrijke locaties. De associatie zee/kust en aanwezigheid van windturbines ontbreekt hier, waardoor er geen sprake zal zijn van een positieve beleving. De gehanteerde rekenmethode is onjuist en onzorgvuldig.	Ook in het binnenland zijn vormen te bedenken waardoor recreatie en toerisme worden gestimuleerd door de aanwezigheid van een windpark. Te denken valt aan open dagen en excursies. Dat is niet alleen voorbehouden aan windparken aan de kust. De passage waar inspreker op doelt is opgesteld om aan te geven dat de stelling niet juist is dat toerisme en recreatie per definitie een negatief effect ondervinden van het windpark. Er wordt, op basis van onderzoek, verwacht dat er geen noemenswaardig effect optreedt.	
	4.8 Welstand	De Stichting benadrukt vanuit het oogpunt van Welstand haar uitgangspunt, dat voor Windpark Den Tol dezelfde windturbine karakteristieken moeten	In de Welstandsnota zijn criteria opgenomen waaraan de Welstandscommissie toetst bij de vergunningaanvraag.	

		gelden als voor Windpark Netterden-Azewijn.		
		Gezien de vage formulering bij het aspect Welstand is toetsing onmogelijk. Daarbij wordt er vanuit gegaan, dat het bij 'de uitgangspunten van het welstandsbeleid' over het huidige welstandsbeleid gaat.	Dit wordt getoetst aan het bij vergunningverlening vigerende welstandsbeleid.	
	4.9 Cultuurhistorie en archeologie	In de ter inzage gelegde stukken is er sprake van tegenstrijdigheid over het thema archeologie: het MER geeft aan dat nader onderzoek noodzakelijk is, terwijl in het bestemmingsplan wordt aangegeven, dat dit naar verwachting niet noodzakelijk is.	In het bestemmingsplan staat ook dat hierover wordt besloten in het kader van de benodigde omgevingsvergunning. Initiatiefnemers hebben aanvullende bureaustudies en veldwerk in de zomer van 2013 uit laten voeren. Rapportage wordt toegevoegd aan de aanvraag in het kader van de omgevingsvergunning.	
		Het is vreemd dat er geen nader onderzoek is gedaan naar de cultuurhistorische waarde, terwijl de cultuurhistorische waardenkaart aangeeft, dat 90 % van de beoogde locatie een hoge cultuurhistorische waarde heeft. De constatering dat een onderzoek niet nodig is, is niet terecht.	Het is niet duidelijk welke cultuurhistorische waardenkaart wordt bedoeld. In de "Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Oude IJsselstreek d.d. januari 2013" zijn alleen de bovengrondse cultuurhistorische objecten aangegeven en geen gebieden. In het MER is ten aanzien van cultuurhistorie het volgende aangegeven: "...Echter door de schaal van de turbines en positie boven het landschap, blijven de cultuurhistorische patronen leesbaar. De beleving van het historische landschap zal worden beïnvloed, maar wordt niet onmogelijk gemaakt..." Wij zijn van mening dat aanvullend onderzoek niet leidt tot een ander inzicht dan hetgeen in het MER is aangegeven.	
		In de SWOL wordt als vuistregel een minimale afstand van 2 km aangehouden van een windturbinepark tot een stads- of dorpsgezicht.	Dit geldt voor een beschermd stads- of dorpsgezicht en dat is Netterden niet. Dus om meerdere redenen is dit niet van toepassing op dit project.	
	4.10 Waarden zoekgebied als vogelrust- en foerageergebied	De verkregen veldinformatie/vogeltellingen kunnen een vertekend beeld geven. Om dit te toetsen of uit te sluiten, dient gebruik te worden gemaakt van de Nationale Windmolenrisicokaart.	De Nationale Windmolenrisicokaart is veel globaler dan de gebruikte informatie.	
		Het gebied is weliswaar niet aangewezen als rust- en foerageergebied, maar dat staat los van de aanwezige vogelrust- en foerageerwaarden. De toegekende schade-	De constatering, dat er effecten zijn op ganzen en andere vogels als gevolg van het toekomstige windpark is terecht. Het MER brengt deze effecten in beeld. Zo worden er 91 dode Kolganzen berekend en 5 dode Smienten op jaarbasis (zie ook pag. 44	

		vergoedingen voor ganzenvraat bevestigen dat het een ganzenfoerageergebied is. In verband met de vogelwaarden is dit gebied afgevalen als zoekgebied voor de 380 KV Verbinding Doetinchem – Wesel.	Passende Beoordeling). Conclusie is echter ook, dat dit geen significante effecten op de vogelpopulatie teweeg brengt. Voor de Kolganzen is een aanvulling op de passende beoordeling gemaakt, waarin mitigerende maatregelen worden voorgesteld. De Commissie m.e.r. onderschrijft deze conclusies.	
		Er is meermalen gevraagd door de gemeente Emmerich en de NABU om het gebied ten noorden van het Natura2000-gebied ook als zodanig in te richten.	Wij nemen dit voor kennisneming aan.	
		In de stukken wordt vermeld, dat voor het oostelijke puntje van de zandwinplas Omsteg de bestemming “Natuur” geldt. Dit is niet juist. De gehele plas heeft de bestemming “Natuur”.	Dit is waar, maar in het bestemmingsplan is niet de hele plas meegenomen. De bestemmingsplanwijziging voorziet alleen op de stukken waar de windmolens komen (zie de verbeelding).	
		In de stukken staat: “als de windturbines niet worden gerealiseerd zal het gebied uitsluitend een agrarisch gebied blijven”. Dit is een voorbarige conclusie. Het zandwingebied Azewijnse Broek zou samen met de Omsteg een groot natuurgebied kunnen worden. De natuurwaarden van deze twee gebieden zijn onvoldoende onderzocht.	De zandwingebieden Azewijnse Broek en Omsteg vallen grotendeels buiten het plangebied. De gronden, die bedoeld worden, zijn de gronden, die in het plangebied vallen. Op deze gronden zijn geen plannen voor grootschalige natuurontwikkeling bekend. Alleen voor de zandwinplas aan de Azewijnsestraat zijn uitbreidingsplannen bekend, maar deze moeten nog de gehele planologische procedure doorlopen.	
	4.11 Natura2000	De Nationale Windmolenrisicokaart dient te worden gebruikt bij de toetsing van Windpark Den Tol en de toetsingsmethode, die wordt omschreven in het SWOL dient te worden toegepast.	Deze kaart heeft een te globaal detailniveau. Ten behoeve van dit project zijn veel gedetailleerdere studies uitgevoerd (zie o.a. bijlage 8a van het bestemmingsplan: de Passende Beoordeling) om effecten te bepalen dan de Nationale Windmolenrisicokaart en het MER bij de SWOL.	
		De genoemde afstandsnorm in de stukken van 500 m is onvoldoende. De NABU hanteert een norm van 1000 m en in het SWOL wordt een externe werkingzone van 2 km aangehouden tot een Natura2000-gebied. De daadwerkelijke afstand is maar 265 resp. 300 m	Voor het hanteren van afstanden gelden geen regels in Nederland. In het SWOL gaat het om windturbineparken van 100 MW en meer. 2 km is in het SWOL geen harde eis. Daarbij is in een globale Passende Beoordeling voor heel veel Natura 2000-gebieden een generieke regel van 2 km gebruikt. In het MER is de Passende Beoordeling uitgevoerd, waarbij is onderzocht of significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten. Hierbij is uitgegaan van de afstand, zoals deze nu in het bestemmingsplan voorligt.	
		Voor relevante vogelsoorten (grutto, wulp, tureluur en Kievit) en vleermuizen gelden behoud- of	In de Passende Beoordeling wordt aangetoond dat negatief significante effecten uitgesloten zijn. Daarnaast zijn er ten aanzien van de Grutto aanvullende	

		ontwikkeldoelen en een instandhoudingsdoel. De NABU heeft vorig jaar investeringen in het gebied gedaan om deze doelen te versterken.	berekeningen uitgevoerd in aanvulling op de Passende Beoordeling en worden er naar aanleiding daarvan mitigerende maatregelen voorgesteld.	
		De Stichting is het niet eens met de conclusie, dat Windpark Den Tol niet leidt tot mortaliteit, verstoring, vermindering, barrièrewerking en afname leefgebied en dat er geen sprake is dat het zoekgebied een verbindingzone is tussen het Natura2000-gebied en de Omsteg/Azewijnse Broek/de Kleine Reeven	Ten behoeve van de Grutto zijn aanvullende berekeningen uitgevoerd in een aanvulling op de Passende Beoordeling en worden naar aanleiding daarvan mitigerende maatregelen voorgesteld.	
		De Stichting is van mening, dat er onvoldoende onderzoek is gedaan naar de negatieve effecten van Windpark Den Tol en de cumulatief negatieve effecten van de concentratie van windturbineparken. In de stukken wordt gezegd, dat hiervan geen sprake is omdat "bij de instandhoudingsdoelen reeds rekening is gehouden met ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving". Deze opmerking is niet te toetsen.	In de Passende Beoordeling (§ 7.4) wordt ingegaan op cumulatieve effecten en wordt expliciet aangegeven of ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving voor cumulatie zorgen of niet.	
		Er kan geen sprake zijn van een gebrek aan informatie over mortaliteit e.d. omdat er een monitoringsplicht geldt en er de laatste 10-15 jaar veel windturbineparken zijn ontstaan. In het plan ontbreken details over de monitoringsplicht voor Windpark Den Tol.	In de beantwoording van de vragen van de Commissie m.e.r. is ingegaan op het onderwerp monitoring. Er zal monitoring plaatsvinden en de details hiervoor zullen worden vastgelegd in de omgevingsvergunning.	
		Er wordt gemeld, dat er mitigerende maatregelen nodig zijn, maar verdere details hierover ontbreken.	In het MER worden de mitigerende maatregelen voor flora en fauna beschreven in paragraaf 8.5. In de aanvulling op de Passende Beoordeling worden mitigerende maatregelen voor de Grutto voorgesteld. De maatregelen worden opgenomen in de omgevingsvergunning.	
		In de stukken wordt ten onrechte gesproken over "vermoedelijk leidt een andere hoogte tot verschillen in soorten die sterven". In de SWOL wordt een verband tussen hoogte van de windturbine en mortaliteit onder	In de Passende Beoordeling, paragraaf 6.3.2 wordt ingegaan op de mortaliteit in relatie tot hoogte en rotorbladen. Er zijn in de Passende Beoordeling en aanvulling daarop berekeningen gedaan voor de Kolgans, Smient en Grutto. Na het nemen van mitigerende maatregelen is de conclusie dat negatief significante	

			bepaalde soorten als uitgangspunt genomen. Tevens is er een relatie tussen mortaliteit en de diameter van de rotorbladen.	effecten zijn uit te sluiten.	
			De Stichting is van mening, dat het effect van licht op de gondel nader onderzocht moet worden, omdat het SWOL meldt dat vogels door het licht kunnen worden aangetrokken.	In de Passende Beoordeling, paragraaf 4.13 wordt op het effect licht op vogels ingegaan. Conclusie is op dit punt dat de vogels het licht vermoedelijk juist meer vermijden dan aantrekken (zie pagina 21 Passende Beoordeling). De commissie m.e.r. onderschrijft deze conclusie. N.B. Het MER op het SWOL heeft een negatief toetsingsadvies van de Commissie m.e.r. gehad en de aanvulling op het MER is nog niet getoetst.	
			Er is geen onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van de koekoek, ransuil en kneu.	De relevante toetsingssoorten voor de de ecologische beoordeling en de Passende Beoordeling zijn beschreven in paragraaf 4.3. Hierbij wordt ondermeer de Ransuil expliciet genoemd op pag. 14 van de ecologische beoordeling. In de ecologische beoordeling worden op pag. 28 de effecten en bescherming daartegen beschreven.	
		4.12 Geluid	In het geluidsonderzoek zijn de volgende woningen niet meegenomen: - Jonkerstraat 19B - Revenseweg 3a - Netterdensestraat 28 Dit laatste adres heeft momenteel geen woonbestemming, maar de eigenaresse is van plan dit in de nabije toekomst aan te vragen. Daarom dient deze locatie meegenomen te worden. - Netterdensestraat 15 - Lupseweg 2.	De woningen die worden genoemd zijn wel in het geluidonderzoek meegenomen. Er is alleen niet voor alle specifieke woningen een geluidbelasting bepaald. Er is gekozen voor een gebruikelijke aanpak door die woningen te toetsen waarvan de geluidbelasting het hoogst is. Dat betekent dat de geluidwaarden van de woningen die worden genoemd in de zienswijze gelijk of lager zijn dan de geluidwaarden die in het geluidonderzoek worden genoemd. Op deze manier kan worden bepaald of aan de geluidnormen kan worden voldaan bij alle woningen. Een adres zonder woonbestemming is geen geluidgevoelig object en behoeft derhalve niet in het geluidonderzoek meegenomen te worden. Daarnaast zijn er woningen van initiatiefnemers van het windpark die niet hoeven te voldoen aan de geluidnormen. Meer specifiek: De Jonkerstraat 19 is meegenomen in het onderzoek en vormt één gebouw met 19b en is derhalve meegenomen. De Revenseweg 3a is zowel in de BAG als in het bestemmingsplan Buitengebied niet bekend en hoeft derhalve niet getoetst te worden. Bovendien ligt verder weg dan de toetspunten, waardoor gesteld kan worden dat de geluidbelasting	

			lager is dan de toetspunten. Netterdensestraat 28 heeft geen woonbestemming en behoeft daardoor niet te worden getoetst. Netterdensestraat 15 en Lupseweg 2 zijn woningen in eigendom van de initiatiefnemers en behoeven derhalve niet te worden getoetst.	
		Voor de geluidsbelasting van de woningen in Netterden dient ook de geluidsbelasting van de 5 Duitse windturbines te worden meegenomen. Evenals de cumulatie van het geluid van Wanders en de A3 autobaan.	In het MER is aandacht besteed aan cumulatie van geluid. Specifiek gaat het om bijlage 6 van het MER, waarin uitgelegd wordt wat wel en wat niet tot cumulatie van geluid leidt en wat de cumulatieve geluidbelasting is.	
		Het rekenmodel, waarbij de hoogste waarde als leidraad wordt genomen is geen realiteit. Het geluid van de windturbineparken versterkt elkaar.	Het geluidonderzoek is uitgevoerd conform het Reken- en meetvoorschrift windturbines, Staatscourant nr 19592, 23 december 2010.	
		Er dienen maatwerkvoorschriften voor Windpark Den Tol te worden opgenomen, gezien de grote kans op cumulatie van effecten.	In het MER is aandacht besteed aan cumulatie van geluid. Specifiek gaat het om bijlage 6 van het MER, waarin uitgelegd wordt wat wel en wat niet tot cumulatie van geluid leidt en wat de cumulatieve geluidbelasting is. Er wordt geen aanleiding gezien voor maatwerkvoorschriften, nog daargelaten dat de bevoegdheid daartoe bij de vaststelling van een bestemmingsplan niet aan de orde is.	
		De Stichting is van mening, dat er ook onderzoek naar laag frequent geluid noodzakelijk is.	Laagfrequent geluid is in de geluidnorm van 47 Lden dB opgenomen waaraan is getoetst en behoeft niet apart te worden bepaald.	
	4.13 Grondtrillingen	Windturbines leiden tot bodem c.q. grondtrillingen. De Stichting is van mening, dat hiernaar onderzoek moet worden gedaan.	Er zijn geen aanwijzingen die erop duiden dat de windturbines tot onacceptabele grondtrillingen leiden.	
	4.14 Landschap, voorkeursalternatief en locatiekeuze	In de stukken wordt vermeld, dat er vanuit het dorp Netterden nauwelijks zicht is op de omliggende landerijen door de aanwezigheid van Wanders en dat dus maar weinig bewoners permanent zicht hebben op de windturbines. Een fabriek van 15 tot 20 m hoog kan weinig zichtbelemmerend zijn voor windturbines van 198 m hoog. Door te kiezen voor plaatsing over het breedste gedeelte van het dorp, kan er geen sprake zijn	Vanwege de bebouwing en andere elementen in het dorp, wordt het zicht veelal op de turbines die verder weg staan ontnomen. Uiteraard zijn er plekken die meer open zijn, waar turbines beter zijn te zien, maar over het algemeen staan turbines al snel achter bebouwing of andere elementen, waardoor het zicht vanuit Netterden toch beperkt wordt. Door de initiatiefnemers zelf zijn aanvullende visualisaties gemaakt. Deze zijn in te zien op www.windparkdentol.nl onder het tabblad "animatie film". Daarin is vanuit verschillende plekken in Netterden het beeld te zien.	

			dat slechts enkele bewoners te maken hebben met de zichtbaarheid van de windmolens.		
			In de stukken wordt gemeld: "De windturbines versterken het karakter van het landschap als ruim en windrijk". Plaatsing van turbines op basis van alternatief 3 geeft het landschap een schaal die te vergelijken is met Madurodam. Van een ruim landschap is door plaatsing van 10 grote windmolens geen sprake meer. De keuze voor 10 grote windturbines rechtvaardigt niet het beoordelen van het landschap op grote lijnen.	In de beoordeling van het aspect landschap wordt rekening gehouden met de schaal. Aansluiting kan alleen plaatsvinden bij grote elementen, zoals andere turbines. Daardoor is een beoordeling van het landschap op grote lijnen wel rechtvaardig en is uitgelegd waarom een turbine ook een nieuw landschap kan creëren. In een aanvulling op het MER d.d. 3 oktober 2013 is er nogmaals ingegaan op het aspect landschap en hierin is de tekst in het MER op dit punt aangepast.	
			Er wordt voor gekozen om aansluiting te zoeken bij het Windpark Netterden-Azewijn om de 4km afstandsnorm te ontwijken, maar de samenhang met genoemd park gaat op diverse punten verloren: de kromming in de oostelijke lijn, de afwezigheid van een kromming in de westelijke lijn, de andere masthoogte en diameter.	Dat wordt zo ook aangegeven in het MER, alleen vanwege voornamelijk energetische redenen wordt toch gekozen om alternatief 3 in het bestemmingsplan op te nemen.	
			In de MER worden gebieden getoond, die volgens de quickscan ruimte bieden voor windenergie. De locatie van Windpark Den Tol kan niet meer als geschikte locatie worden aangemerkt, omdat er nu geen sprake meer is van een ander windpark in de nabijheid van de aangewezen gebieden. Verder geldt voor de locatie 6 (quickscan) genoemde windaanbod en elektrische aansluiting, dat hoe noordelijker de locatie ligt des te hoger de windsnelheden en des te dichter bij aanwezige elektrische aansluiting.	De quickscan, waarover wordt gesproken, is in 2000 opgesteld. Deze scan was een methode om op globale wijze geschikte gebieden te selecteren. Bij het inzoomen op een specifieke locatie wordt detail informatie verkregen, die in dit geval de globale methode (quickscan) overruled.	
			Verderop in de MER wordt de alternatief-keuze bepaald op basis van (in volgorde van belangrijkheid):	Beide keuzes zijn niet op deze manier te vergelijken met elkaar. In eerste instantie zijn voor modellen op hoofdlijnen effecten bepaald. De genoemde aspecten zijn daarbij	

		<ul style="list-style-type: none"> - landschap - milieuhinder (geluid en slagschaduw) - ecologie - opbrengst (elektriciteit) <p>De uiteindelijke keuze van alternatief 3 wordt bepaald op (in volgorde van belangrijkheid)</p> <ul style="list-style-type: none"> - opbrengst (elektriciteit) - ecologie (effect op beschermde soorten en gebied). <p>De Stichting is van mening, dat deze laatste argumentatie strijdig is met de eerstgenoemde argumentatie.</p>	<p>belangrijk, maar ook de mogelijkheden om eventuele effecten teniet te doen zijn daarbij belangrijk. In een latere fase, waarin op een meer gedetailleerd niveau naar alternatieven is gekeken, is een andere afweging gemaakt in de wetenschap dat de vier alternatieven allen aan de eisen van basiskwaliteit voldoen. In een aanvulling op het MER d.d. 3 oktober 2013 is een extra toelichting gegeven op dit punt.</p>	
		<p>Er staat een verkeerde afstandsnorm voor dichtstbijzijnde woning van een niet-participant. Hiervoor wordt 400 m aangehouden: dit moet zijn 4 x de masthoogte van 139 m, dus 556 m. Ook de afstandnorm van 450 m voor vogels is onjuist. In de SWOL wordt 600 m aangehouden.</p>	<p>Er bestaan geen wettelijke afstandsnormen voor woningen, maar de feitelijke afstand wordt bepaald door normen voor geluid en slagschaduw. De afstandsnorm uit het MER van 400 meter is dan ook alleen gebruikt bij het ontwerpproces om te komen tot alternatieven, die vervolgens getoetst zijn aan de wettelijke normen voor geluid en slagschaduw. De 400 meter is gebaseerd op een vaak gebruikte maat van 4 maal de ashoogte en 100 meter ashoogte was één van de opties in dat proces. Ook geldt er geen vaste afstandsnorm voor vogels, zoals wordt gesuggereerd. De afstandsnorm voor vogels uit het SWOL is een methodiek om op een snelle en eenvoudige manier effecten op vogels te voorkomen op het schaalniveau van het SWOL. Voor een concreet windpark zal het effect meer specifiek in beeld gebracht dienen te worden, zoals ook bij windpark Den Tol is gebeurd.</p>	
		<p>De commissie m.e.r. heeft een vijftal adviezen gegeven naar aanleiding van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau MER. De MER geeft geen antwoord op de vraag waarom de andere locaties in de Achterhoek niet goed zijn. Verder is de onderbouwing voor advies 2: "Geef voor het zoekgebied rond Gendringen de eerder onderzochte en afgevalen locaties weer en de (milieu) argumenten, in het bijzonder het effect op landschap en natuur" op diverse punten niet</p>	<p>De Commissie m.e.r. geeft in haar toetsingsadvies aan dat het MER het trechteringsproces van het streekplan tot aan het voornemen goed weergeeft. Onderdeel daarvan is de locatiekeuze. Daarnaast is in de aanvulling op het MER d.d. 3 oktober 2013 aandacht besteedt aan dit keuze proces. De commissie m.e.r. geeft in haar advies aan een duidelijk overzicht is gegeven van de alternatieven en helder is op basis van welke milieuarargumenten keuzes zijn gemaakt.</p>	

		<p>volledig, doordat een locatie niet is onderzocht of een vage argumentatie wordt gegeven. Als antwoord op advies 3 t/m 5 wordt ingegaan op het raadsbesluit van 2004. Hierbij wordt een belangrijk aspect niet aangehaald: de initiatiefnemers hebben het raadsbesluit nooit aangevochten en aangegeven, dat hun initiatief beter is dan Windpark Netterden-Azewijn.</p>		
		<p>Op pagina 26 van de MER wordt gesteld: "een tweede park was in 2004 niet aan de orde". Dit is niet juist: het "tweede park" was Windpark Den Tol.</p>	<p>Bedoeld is dat destijds slechts één windpark werd voorzien. Dat dat windpark Den Tol was wordt niet ontkend, maar heeft geen invloed op de passage in het MER.</p>	
		<p>Potentiële nieuwe zoeklocaties in de gemeente zijn niet in de beoordeling meegenomen.</p>	<p>In het MER is in hoofdstuk 3 uitgebreid aandacht besteed aan de locatieafweging. Ook de Commissie m.e.r. geeft in haar toetsingsadvies aan dat het MER het trechteringsproces van het streekplan tot aan het voornemen goed weergeeft. Onderdeel daarvan is de locatiekeuze. Wij volgen het advies van de Commissie m.e.r.</p>	
	4.15 Leemten in kennis en informatie	<p>In de ter inzage gelegde stukken wordt gemeld, dat negatieve effecten op vogels een inschatting blijft en dat er weinig bekend is over de relatie van vleermuizen met windturbines. Deze opmerking onderstreept het belang van een monitoringsplicht, het doen van Duits onderzoek en een gedegen onderzoek, in het geval van Netterden met 3 windturbineparken. Gezien de bouw van windturbineparken de laatste jaren, moeten er wel praktijkgegevens zijn.</p>	<p>Uit de aanvulling op het MER en de Passende Beoordeling komt naar voren dat monitoring van Grutto wenselijk is en mogelijk ook maatregelen noodzakelijk zijn om te voldoen aan de Vogelrichtlijn vanwege het mogelijke effect op de Grutto. De monitoringsverplichting wordt meegenomen bij het besluit betreffende het verlenen van de omgevingsvergunning.</p> <p>Voor wat betreft de inschatting van de effecten op andere vogels en vleermuizen wordt in Nederland op verschillende locaties onderzoek gedaan. Specifiek voor de locatie Den Tol achten wij monitoring niet nodig, gezien de beperkte verwachte effecten voor andere vogels en vleermuizen.</p>	
	4.16 De Mens	<p>Door het ontbreken van draagvlak is een negatief fysiek en mentaal effect op de bewoners door de dreigende omsingeling door windturbines, aanwezig. Het uitvoeren van een onafhankelijk gezondheidsonderzoek is daarom noodzakelijk. Concrete aspecten met</p>	<p>Bij het aspect gezondheid zijn vooral de elementen geluid en slagschaduw relevant voor het MER. Ten aanzien van deze elementen zijn algemene wettelijke normen vastgesteld in het Activiteitenbesluit. Bij het vaststellen van deze normen hebben de gezondheidsrisico's van geluid en slagschaduw een belangrijke rol gespeeld. Daarbij is rekening gehouden met de</p>	

			<p>impact op de gezondheid zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cumulatie van geluid - de beleving van insluiting en het doorkruisen van 2 lijnen van windturbines - de invloed van licht van de gondels - het wonen in het gebied is niet meer prettig en de onverkoopbaarheid van de woning is een onacceptabele belasting. 	<p>specifieke karakteristieken van windturbines. In het MER is onderzocht of aan deze normen kan worden voldaan, waarbij de conclusie is dat alle alternatieven die zijn onderzocht voldoen aan de normen voor geluid en slagschaduw, waarbij ook mitigerende maatregelen genomen dienen te worden om de effecten te reduceren binnen de gestelde normen.</p> <p>Het onderzoeken van mentale effecten is niet mogelijk, omdat dit niet objectief is vast te stellen.</p>	
4a.	27-8-2013 13ink14499	Aanvullende zienswijze op zienswijze van 14-8-2013.			
		4a.1 Natuurwaarden Omsteg en Azewijnse Broek	<p>Staringadvies voert jaarlijks inventarisaties uit in de zandwingebieden Omsteg en Azewijnse Broek. Waarom zijn deze rapporten niet betrokken bij de MER en Passende Beoordeling.</p>	<p>Er is uitvoerig ecologisch onderzoek gedaan door twee bureaus: Arcadis en Altenburg & Wymenga. Zij hebben diverse bronnen geraadpleegd, zoals verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites. Daarnaast zijn verspreidingsgegevens van beschermde flora en fauna in het plangebied en omgeving opgevraagd via de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en de SOVON-databank van Natuurloket. Het is ons niet bekend of Staringadvies data aanbiedt aan Sovon. Dat is gebruikelijk en dan is het ook gebruikt.</p> <p>En er zijn aanvullend veldbezoeken gebracht. Dit heeft voldoende informatie opgeleverd voor een gedegen effectbeoordeling, waarbij ook de waarden uit de zandwingebieden Omsteg en Azewijnse Broek een plek hebben gekregen. De natuurwaarden, waar geen effecten op plaatsvinden, hoeven niet genoemd te worden.</p>	
		4a.2 Mortaliteit vleermuizen	<p>Het Duitse ministerie van Milieu maakt bekend, dat jaarlijks 250.000 vleermuizen worden gedood door windmolens. Tevens wordt gemeld, dat Bureau Waardenburg in de herfst een onderzoek publiceert naar het aantal vleermuizen-slachtoffers. De stichting verzoekt om dit onderzoek af te wachten en mee te nemen in de beoordeling van Windpark Den Tol.</p>	<p>In de Passende Beoordeling (§ 5.2) wordt beschreven dat het studiegebied geen functie heeft voor Meervleermuizen, een bijzondere soort in het licht van Natura2000. Ook voor andere vleermuizen zijn er geen effecten voorzien, zie de conclusie in de Ecologische beoordeling door Altenburg en Wymenga, § 6.2.</p>	
		Wanders	<p>De Stichting verzoekt aanvullende gegevens te verstrekken t.a.v. de</p>	<p>Zie beantwoording onder 4.14, eerste punt. In de zichtlijn tussen bepaalde plekken in Netterden en</p>	

			stelling dat de fabriek van Wanders het zicht aan de windturbines onttrekt.	de windturbines zal de fabriek van Wanders staan en zo het zicht op turbines ontnemen.	
		Cultuurhistorische waarden	De Stichting verzoekt om het gevraagde cultuurhistorisch onderzoek uit te voeren, zodra de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Oude IJsselstreek gereed is.	Er wordt geen cultuurhistorische onderzoek uitgevoerd, zie beantwoording onder 4.9	
5.	14-8-2013 13ink13879	Deze zienswijze is nagenoeg gelijk aan zienswijze nummer 4 (met uitzondering van tekst bij het onderdeel visie en geluid). Korthedshalve wordt verwezen naar de samenvattingen en reacties bij zienswijze 4. Alleen de aanvullingen ten opzichte van zienswijze 4 worden hier samengevat en van een reactie voorzien.			De aanvullingen van de Passende Beoordeling en het advies van de Commissie m.e.r. opnemen als bijlagen bij het bestemmingsplan. Verder geeft de zienswijze geen aanleiding om wijzigingen aan te brengen in het ontwerp bestemmingsplan.
		5.1 Planschade	In de ter inzage gelegde stukken t.a.v. de anterieure overeenkomst is niet aangegeven, welke zekerheden de gemeente heeft als 1 of meerdere B.V.'s in financiële problemen zouden komen.	Zie beantwoording onder 4.4 en 4.5.	
		5.2 Type windmolen	VLN is van mening, dat naast de bij 4.6 genoemde windturbine karakteristieken ook de kleuren van de mast, rotorbladen en gondel in het bestemmingsplan moeten worden vastgelegd.	Dit zijn geen zaken die in het bestemmingsplan worden vastgelegd, maar zijn opgenomen in de Welstandsnota. Bij de aanvraag omgevingsvergunning wordt hieraan getoetst.	
6.	14-8-2013 13ink13881	6.1 Voorlopige zienswijze	Ter veiligstelling van de termijn wordt een voorlopige zienswijze ingediend.	Dit wordt voor kennisgeving aangenomen. Bij 6.a wordt een reactie gegeven op de ingediende zienswijzen.	
		6.2. Zienswijze Notitie Reikwijdte en Detailniveau	Verzoek om de zienswijze n.a.v. de Notitie Reikwijdte en Detailniveau als herhaald en ingelast te beschouwen.	Bevindingen uit die zienswijze zijn, voor zover relevant, meegenomen in het advies Reikwijdte en detailniveau van de Commissie van de m.e.r. en vervolgens ook in het MER verwerkt. Al die zienswijzen en reacties zijn opgenomen in bijlage 3 bij het MER.	
6a.	13ink14845	6a.1 Belangenafweging	Onze belangen worden geschaad door plan Windpark Den Tol: er is onvoldoende onderzoek verricht.	Het project is MER-plichtig. Er is dus uitgebreid onderzoek gedaan, zie hiervoor de MER met aanvullingen. Door de commissie m.e.r. is aangegeven, dat het MER en de aanvulling tezamen de	De aanvullingen van de Passende Beoordeling en het advies van de Commissie m.e.r. opnemen als

			essentiële informatie bevatten om het milieubelang volwaardig te kunnen meewegen in de besluitvorming.	bijlagen bij het bestemmingsplan. Verder geeft de zienswijze geen aanleiding om wijzigingen aan te brengen in het ontwerp bestemmingsplan.	
		6a.2 Locatiekeuze	Er zijn elders geschiktere locaties		In het MER is in hoofdstuk 3 uitgebreid aandacht besteed aan de locatieafweging. Ook de Commissie voor de m.e.r. geeft in haar toetsingsadvies aan dat het MER het trechteringsproces van het streekplan tot aan het voornemen goed weergeeft. Onderdeel daarvan is de locatiekeuze. Wij volgen het advies van de Commissie m.e.r.
		6a.3 Insluiting en zichtbaarheid vanuit Netterden	Het is onredelijk om ons in te sluiten door grote industriële projecten (fabriek en windmolens) en het windmolenpark zal door veel inwoners uit Netterden zichtbaar zijn, dan ingeschat.		Vanwege de bebouwing en andere elementen in het dorp, wordt het zicht veelal op de turbines die verder weg staan ontnomen. Uiteraard zijn er plekken die meer open zijn, waar turbines beter zijn te zien, maar over het algemeen staan turbines al snel achter bebouwing of andere elementen, waardoor het zicht vanuit Netterden toch beperkt wordt. Door de initiatiefnemers zelf zijn aanvullende visualisaties gemaakt. Deze zijn in te zien op www.windparkdentol.nl onder het tabblad "animatie film". Daarin is vanuit verschillende plekken in Netterden het beeld te zien en op welke wijze er sprake is van insluiting.
		6a.4 Geluidruimte	De geluidruimte zal overvol worden, omdat deze al gebruikt wordt door de achterliggende fabriek		Het genoemde bedrijf valt onder het Activiteitenbesluit. Het meest recente akoestisch onderzoek van dit bedrijf van 30 juni 2011 geeft aan dat de langtijdgemiddelde geluidniveaus op de gevel van de woning van indieners van de zienswijze 35 dB(A) dag, 35 dB(A) avond en 32 dB(A) nacht bedragen. Het windmolenpark voldoet aan de geluidvoorschriften van het Activiteitenbesluit op woningen, die dichterbij gelegen zijn. Gelet op de lage geluidbelastingen afkomstig van het bedrijf is er geen aanleiding om te spreken van een overvolle geluidruimte.
		6a.5 Eerdere toezegging	De gemeente moet haar eerdere toezegging, dat er slechts één windpark wordt ontwikkeld, nakomen.	De politieke inzichten rond duurzame energie zijn veranderd sinds 2004. Na 2004 zijn er raadsbesluiten genomen die uitgaan van het maximaal benutten van de zoekgebieden bij Netterden voor windenergie, zoals de vaststelling van de Structuurvisie Oude IJsselstreek 2025 op 12 mei 2011 en 'Tijd voor nieuwe energie', Beleidskader energie Oude IJsselstreek 2012-2020, vastgesteld op 23 juni 2011. Achterliggende gedachte is dat de noodzaak om de energievoorziening duurzaam te maken groter is geworden.	

		6a.6 4 km afstandsnorm uit Streekplan en voorwaarden uit nieuwe Omgevingsvisie	Het is niet mogelijk om op deze plek een windmolenpark te realiseren omdat er geen rekening is gehouden met de bepaling uit het Streekplan 2005, dat binnen 4 km geen ander windturbinepark gerealiseerd kan worden. Er wordt ook niet voldaan aan de voorwaarden uit de ontwerp Omgevingsvisie Gelderland.	Zie de reactie bij 4.2.	
		6a.7 Hoogte windturbines	Klopt het dat de molens 200 m hoog mogen worden? Grote bezwaren hiertegen in verband met aantasting landschap.	In de regels is bepaald, dat de ashoogte niet meer dan 139 m mag bedragen en de rotordiameter niet meer dan 122 m. Dit betekent, dat de windturbines maximaal 200 m hoog kunnen worden. Over de gevolgen voor het landschap verwijzen wij naar het gestelde bij 4.19.	
		6a.8 Planschade	De woning zal in waarde dalen en wij zullen daarom een planschadeverzoek indienen en anderszins onze schade verhalen.	Zie beantwoording onder 4.5	
		6a.9 De Cuypers kerk in Netterden	Door het toestaan van grote windturbines wordt de uitstraling en aanblik op de rijksmonumentale kerk verwoest en het fraaie dorps- of stadsgezicht te niet gedaan.	De kern van Netterden is niet aangeduid als een beschermd stads- en dorpsgezicht. Er zal nog steeds sprake zijn van een open landschap, waarin de aanblik van Netterden met kerk als blikvanger herkenbaar is. Zie verder beantwoording onder 4.14.	
7.	13ink13842 13ink13843 13ink14310 t/m 13ink14496 13ink14547 13ink14548 13ink14628	7.1 4 km afstandsnorm tussen windparken	In het vigerende streekplan 2005 is een 4 km afstandsnorm gesteld tussen 2 windturbineparken opgenomen. Windpark Den Tol voldoet niet aan deze norm en er worden versoepelingsargumenten verondersteld door windturbineparken in samenhang met elkaar te ontwerpen om visuele interferentie te voorkomen. Dit is in de praktijk onmogelijk. Als secundair bezwaar tegen deze versoepeling mag er bij Den Tol slechts sprake zijn van dezelfde masthoogte, rotorbladen en turbinevermogen als bij windturbineparken binnen 4 km.	Zie beantwoording onder 4.2.	De zienswijze geeft geen aanleiding om wijzigingen aan te brengen in het ontwerp bestemmingsplan
		7.2. Afstandsnormen op basis van voortschrijdend inzicht	In de Structuurvisie Wind Op Land (SWOL) worden afstandsnormen gehanteerd van een	Zie beantwoording onder 4.2, 4.9 en 4.11.	

		windturbinepark tot een stads- of dorpsgezicht. Ook wordt een externe werkingszone van 2 km gehanteerd voor bescherming van vogels en (soms) vleermuizen. Deze afstandsnormen dienen op basis van voortschrijdend inzicht ook te worden gehanteerd bij Windpark Den Tol.		
	7.3 Geluid	Maatwerkvoorschriften voor Windpark Den Tol zijn noodzakelijk, omdat cumulatie van geluid en significant negatieve effecten in deze situatie zeer reëel zijn.	Zie beantwoording onder 4.6 en 4.12.	
		Op basis van de afgesproken volgorde van energieopwekking en de aanwezigheid van voldoende ruimte voor alternatieve zoeklocaties, is de ontwikkeling van Windpark Den Tol disproportioneel en geen bewijs van goede ruimtelijke ordening.	Zie beantwoording onder 4.1	
	7.4 Gemeenteraadsbesluit 2004	Met het niet nakomen van het raadsbesluit 2004 voldoet het college van B&W niet aan de beginselen van behoorlijk bestuur.	Zie beantwoording onder 4.1	
		De gemeente heeft als bevoegd gezag de verantwoordelijkheid om de gezondheid, het woonbaar houden van de leefomgeving en de waarde van het onroerend goed van de eigen burgers te beschermen en te waarborgen. Door Windpark Den Tol is het wonen niet meer prettig en het onverkoopbaar worden van de woning een onacceptabele belasting.	Zie beantwoording onder 4.1	
	7.5 De mens	Door de concentratie van windturbines is het risico op negatieve fysieke en mentale effecten op omwonenden aanwezig. Het uitvoeren van een gezondheidsonderzoek is daarom nodig. Aspecten met impact op de gezondheid zijn: - cumulatie van geluid - de beleving van het doorkruisen van 2 lijnen van windturbines - de invloed van licht	Zie beantwoording onder 4.16	

			<p>van de gondels - het besef van ontbreken van proportionaliteit van windturbines in de omgeving en dat de gemeente de belangen, gezondheid, welzijn en woongenot en waarde van onroerend goed niet naar redelijkheid beschermt</p> <p>- het ontbreken van draagvlak voor Windpark Den Tol (enquête 18-5-2011)</p>		
8.	26-8-2013 13ink14279	8.1 Flora en Fauna	<p>Er zijn bijzondere en beschermde natuurwaarden aanwezig in de directe omgeving die niet zijn onderzocht, zoals de bruine kiekendief. Dit is een zeldzame broedvogel, die broedt bij de Omsteg. Deze vogelsoort is gevoelig voor verstoringen. Graag nader onderbouwen hoe negatieve effecten voor deze soort worden voorkomen.</p>	<p>Het studiegebied heeft een zeer beperkte functie als foerageergebied voor de Bruine Kiekendief, zie § 5.3.1 in de Passende Beoordeling. Ook de Commissie m.e.r. onderschrijft de conclusie, dat er op dit punt voor de Bruine Kiekendief geen belemmering is om het project te realiseren.</p>	<p>De zienswijze geeft geen aanleiding om wijzigingen aan te brengen in het ontwerp bestemmingsplan</p>
			<p>Graag nader onderbouwen dat het belang van de Omsteg en het Azewijnse Broek voor trekvogels en overwinteraars niet verslechterd door realisatie van het windmolenpark. Ook is onvoldoende onderbouwd hoe negatieve effecten op de broedvogelpopulatie van deze gebieden wordt voorkomen.</p>	<p>Dit wordt uitgebreid beschreven in de Passende Beoordeling, zie § 5.3.1. Ook de Commissie m.e.r. onderschrijft de conclusie dat er op dit punt geen onaanvaardbare verslechtering optreedt.</p>	
			<p>Het plangebied ligt op de trekroute van roofvogels. Graag onderbouwen hoe negatieve effecten op overtrekkende roofvogels voorkomen wordt.</p>	<p>De afweging van de soorten is beschreven in hoofdstuk 5 van de Passende Beoordeling. Ook de Commissie m.e.r. onderschrijft de conclusie dat er op dit punt voor de roofvogels geen belemmering is om het project te realiseren.</p>	
			<p>De plassen zijn een belangrijk leefgebied voor dagvlinders en libellen. Hoewel zij waarschijnlijk geen negatieve effecten ondervinden van het windmolenpark, worden deze bijzondere natuurwaarden niet genoemd in de MER.</p>	<p>Dit wordt voor kennisgeving aangenomen. In bijlage 8b wordt aandacht besteed aan vlinders en libellen.</p>	
9.	Per fax d.d. 27-8-2013 13ink14278 Per brief d.d.	9.1 Zienswijze Stichting Tegen-Wind(molens) Netterden e.o.	<p>Verzocht wordt om de zienswijze van Stichting TegenWind(molens) Netterden e.o. als</p>	<p>Dit wordt voor kennisgeving aangenomen.</p>	<p>De aanvullingen van de Passende Beoordeling en het advies van de</p>

27-8-2013 13ink14611		herhaald en ingelast te beschouwen.		Commissie m.e.r. opnemen als bijlagen bij het bestemmingsplan. Verder geeft de zienswijze geen aanleiding om wijzigingen aan te brengen in het ontwerp bestemmingsplan.
	9.2 Streekplan 2005	In het Streekplan is bepaald, dat er voorkoming van visuele interferentie, windturbineparken slechts op 4 km afstand van elkaar kunnen worden gerealiseerd. Verder wordt aangegeven, dat met de overmaat aan zoekzones er voldoende alternatieve locaties zijn. Uit de toelichting van het bestemmingsplan blijkt rechtens niet waarom het provinciale uitgangspunt ter voorkoming van visuele interferentie verlaten zou kunnen worden.	Zie beantwoording onder 4.2	
	9.3 Locatiekeuze	De gekozen locatie heeft het meeste effect op het landschap. De aanbevelingen van de commissie m.e.r. hierover zijn niet opgevolgd, althans de conclusies zijn niet gebaseerd op een deugdelijke motivering.	De Commissie m.e.r. heeft in haar voorlopige toetsingsadvies vragen gesteld over het gekozen alternatief en de gekozen locatie. De beantwoording van deze vragen in aanvulling op het MER is daarop positief getoetst door de Commissie. Zie ook de beantwoording onder 4.14. In het MER is uitgebreid aandacht besteed aan het aspect landschap en alternatieven zijn op basis van criteria beoordeeld. Wij zijn van mening dat de concentratie en maximalisatie van de windmolens in dit gebied een juiste keuze is. De impact op het landschap op gemeentelijke schaal blijft hierdoor beperkt. Concentratie van windmolens heeft ten aanzien van het effect op het landschap de voorkeur boven meerdere kleine windparken.	
	9.4 Ontwerp-omgevingsverordening Gelderland	Het bepaalde in paragraaf 2.8.1 "Windturbines" van de ontwerp omgevingsverordening Gelderland moet in acht worden genomen.	De ontwerp omgevingsverordening Gelderland is nog niet van kracht. Het overgangsrecht van deze verordening, zoals dat thans volgens de ontwerp omgevingsverordening luidt, sluit de toepasselijk daarvan uit op bestemmingsplannen die in ontwerp ter visie zijn gelegd, vooruitlopend op de inwerkingtreding van de omgevingsverordening. Dat betekent dat de Omgevingsvergunning, als deze in de toekomst in werking treedt	

				worden, niet met terugwerkende kracht alsnog op het onderhavige bestemmingsplan van toepassing wordt. Los daarvan, volgt uit de aangehaalde bepalingen van de ontwerp omgevingsverordening dat in een bestemmingsplan aandacht moet worden besteed aan de landschappelijke inpassing van een windpark. Voor zover dit binnen 4 kilometer van een bestaand windpark wordt geprojecteerd, dient bovendien extra aandacht worden besteed aan de samenhang van beide parken ter voorkoming van visuele interferentie. Zoals in de voorgaande beantwoording van de zienswijzen herhaaldelijk benadrukt is ten behoeve van de inpassing van windpark Den Tol gedegen onderzoek gedaan naar de landschappelijk inpassing en de samenhang met bestaande windparken in de omgeving. In zoverre kan worden geconcludeerd dat zowel naar de huidige beleidsinzichten, als naar de toekomstige regels in de omgevingsverordening is voldaan aan de eisen met betrekking tot de landschappelijke inpassing van een windpark.	
		9.5 Rechtszekerheid	De besluitvorming is in strijd met het rechtszekerheidsbeginsel nu wordt afgeweken van het raadsbesluit uit 2004	Zie beantwoording onder 4.1.	
		9.6 Economische uitvoerbaarheid	Dat de gemeente geen risico loopt, zegt niets over de economische uitvoerbaarheid van het plan.	In het bestemmingsplan is wel aandacht besteed aan de economische uitvoerbaarheid, maar het plan is zaak van de initiatiefnemers. Voor het overige wordt verwezen naar de beantwoording onder 4.4.	
10.	27-8-2013 13ink14501	Deze zienswijze bevat dezelfde argumenten als zienswijze 4. Kortheidshalve wordt hiernaar verwezen.			Zie bij zienswijze 4.
10a.	27-8-2013 13ink14500	Deze zienswijze bevat dezelfde argumenten als zienswijze 4a. Kortheidshalve wordt hiernaar verwezen.			Zie bij zienswijze 4a.

11	27-8-2013 13ink14546	11.1 Effecten op leefbaarheid	Door de concentratie van windmolens bij Netterden zal Netterden minder aantrekkelijk worden en zal sneller een keuze worden gemaakt voor een andere woonkern. O.a. het verenigingsleven zal hieronder lijden. Wat is het effect van het windmolenpark op de cohesie binnen het dorp en tussen Netterden in haar buurdorpen?	Er zal afdracht plaatsvinden van minimaal 10.000 per jaar aan een op te richten dorpsfonds. Dit hebben wij vastgelegd in de anterieure overeenkomst. Met dit fonds kan het verenigingsleven worden versterkt.	De aanvullingen van de Passende Beoordeling en het advies van de Commissie m.e.r. opnemen als bijlagen bij het bestemmingsplan. Verder geeft de zienswijze geen aanleiding om wijzigingen aan te brengen in het ontwerp bestemmingsplan.
		11.2 Keuze voorkeursalternatief	De keuze voor alternatief 3 is karig onderbouwd in het bestemmingsplan. Deze keuze heeft voor Netterden een grote visuele impact. Verzocht wordt om de keuze te heroverwegen en de keuze beter te onderbouwen met het oog op de beleving van de inwoners door bijv. minder molens te bouwen en de zichtlijn vanuit Netterden naar Megchelen vrij te houden.	Zie beantwoording onder 4.14. De keuze wordt onderbouwd in het bestemmingsplan en alternatieven zijn uitgebreid onderzocht in het MER. Voornamelijk vanwege de hoge elektriciteitsopbrengst en de effecten die te mitigeren zijn (zoals voor geluid en slagschaduw) hebben wij een voorkeur voor alternatief 3.	
		11.3 Beleving van een windpark	Verzocht wordt om de beleving van de windmolens aan de Papenkampseweg eerst af te wachten en daarna pas een besluit te nemen over Windpark Den Tol.	In het MER is aandacht besteed aan de windturbines aan de Papenkampseweg in relatie tot het voornemen, waardoor het niet nodig wordt bevonden om te wachten totdat de windturbines aan de Papenkampseweg zijn gerealiseerd.	
		11.4 4 km afstandsnorm	Verzocht wordt om niet af te wijken van de 4 km afstandsnorm, omdat hierdoor Netterden tussen beide windparken wordt ingesloten.	Zie beantwoording onder 4.2.	
		11.5 Invloed op recreatie en lokale economie	Het typerend open landschap creëert kansen voor verdere ontwikkeling van ons historisch grensdorp. De windparken zullen alle recreatieve of toeristische exploitaties de das om doen. En zijn van invloed op de lokale economie. Een goede inventarisatie hiervan ontbreekt in het plan.	Zie beantwoording onder 4.7. Er worden geen effecten verwacht voor recreatie en toerisme.	
		11.6 Daling huizenprijzen	Het plaatsen van een derde windmolenpark zal een negatief effect hebben op de huizenprijzen in het dorp, waarbij een eventuele planschade-compensatie slechts minimaal helpt.	Dit zal gekwalificeerd kunnen worden als planschade en een verzoek om vergoeding van zulke schade zal als zodanig worden behandeld.	

		11.7 Levensduur van het plan	Verzocht wordt om een mogelijkheid van herevaluatie na 25 jaar op te nemen door voorwaarden op te nemen over het stopzetten en afbraak.	Bestemmingsplannen hebben een wettelijke actualiseringsplicht van 10 jaar. Er kunnen geen voorwaarden worden opgenomen, die de planperiode overstijgen.	
		11.8 Compensatie	Verplicht de initiatiefnemers een bijdrage te leveren aan natuur- en landschapscompensatie door bijv. bij de aanleg van de infrastructuur rekening te houden met landschaps- en natuurontwikkeling.	Er zal afdracht plaatsvinden van minimaal 10.000 per jaar aan een op te richten dorpsfonds. Dit hebben wij vastgelegd in de anterieure overeenkomst. Dit geld kan desgewenst besteed worden aan natuur- en landschapscompensatie.	
		11.9 Duurzaamheidswens gemeente	De Netterdense gemeenschap mag niet de dupe worden van de wens van de gemeente om een duurzaam karakter uit te stralen.	In onze structuurvisie hebben wij vastgelegd, dat de zoekgebieden bij Netterden maximaal benut moeten worden voor windenergie. Concentratie van windmolens heeft de voorkeur boven meerdere kleine windparken. Energieopwekking zal in de toekomst steeds meer in het landschap zichtbaar worden door bijv. windmolens, biovergistingsinstallaties, zonneparken etc. Netterden is hierin geen uitzondering.	

